

РОЗДІЛ **3** ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
ВИЩОЇ ОСВІТИ
ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ

УДК 37-042.4 :004:793.7

DOI 10.58407/visnik.253421

Волинець Андрій

ORCID 0000-0002-7570-7532

Кандидат філософських наук, старший викладач
кафедри суспільних дисциплін та методики їх викладання,
ЧОІППО імені К. Д. Ушинського
(Чернігів, Україна) E-mail: super.avolinets@ukr.net

**ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ІНСТРУМЕНТ
ЕСТЕТИЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ:
ПОТЕНЦІАЛ, МЕТОДИ ТА ПЕДАГОГІЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ**

Мета даного дослідження є виявлення та обґрунтування способів використання технологій штучного інтелекту для естетизації навчального процесу у закладах освіти, визначити педагогічні умови, що сприяють гармонійному поєднанню естетичного та дидактичного компонентів у взаємодії людини і ШІ.

Методологія. Дослідження здійснене на основі поєднання положень низки методологічних підходів, зокрема: поєднання теоретичного аналізу з вивченням наукових джерел з естетики, педагогіки, філософії техніки, освітніх технологій. Задіяний контент-аналіз з оглядом і класифікацією AI-інструментів, що можуть бути застосовані в освіті для естетичних завдань. Порівняльний аналіз – зіставлення традиційних і AI-підходів до естетизації освіти. Також використовується метод експертного опитування – залучення викладачів та педагогів для оцінки ефективності запропонованих рішень.

Використовується метод моделювання та апробація освітніх завдань із використанням ШІ у навчальних групах, з подальшим аналізом результатів.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що запропоновано класифікацію функцій ШІ в освітньому процесі. Обґрунтовано педагогічні умови ефективної інтеграції ШІ без втрати гуманістичної складової в освіті. Сформульовано критерії естетичної цінності ШІ-продуктів у навчанні, що поєднують мистецькі та дидактичні прийоми.

Висновки. ШІ в освітньому середовищі здатен генерувати мультимодальні форми контенту, адаптовані до індивідуальних особливостей здобувачів освіти.

Естетизація освітнього процесу із застосуванням ШІ потребує створення педагогічних умов, які б забезпечували баланс між технологічною ефективністю та автентичністю культурно-мистецького досвіду.

Таким чином, результати дослідження окреслюють перспективи подальшої роботи у напрямі створення цілісної моделі естетизації освіти на основі ШІ, яка поєднуватиме філософсько-естетичні принципи з практичними педагогічними інструментами. Це дозволить перетворити освітній процес на простір гармонійного поєднання технології, культури та особистісного учня.

Штучний інтелект може стати каталізатором нової освітньої парадигми, у якій естетичний та дидактичний виміри функціонують у єдиному цілісному середовищі. Реалізація цього потенціалу потребує систематичного наукового вивчення, розробки педагогічних моделей, адаптації етичних норм і підготовки педагогів до критичного та творчого застосування новітніх технологій у навчальному процесі.

Ключові слова: штучний інтелект, естетизація, естетика, освіта, педагогіка, методологія.

Постановка проблеми. Сучасний освітній процес переживає трансформацію під впливом цифрових технологій, зокрема – генеративного штучного інтелекту (ШІ). Якщо раніше естетичний компонент у навчанні переважно формувався через традиційні мистецькі практики та взаємодію з художніми творами, то сьогодні з'явилися інструменти, здатні не лише відтворювати, а й генерувати нові форми візуального, аудіального та інтерактивного контенту.

Разом із цим постають нові педагогічні виклики, які можна виразити у наступних запитань:

– Як інтегрувати ШІ в освітній процес так, щоб він поглиблював естетичне сприйняття, а не замінював його поверхневими ефектами?

– Які методичні підходи дозволяють поєднати творчість людини та машини без втрати автентичності й культурної цінності?

– Які критерії визначають естетичну цінність продуктів, створених із використанням ШІ, у контексті навчання?

– Як забезпечити етичний та гуманістичний баланс між технологічною ефективністю та розвитком особистісної, аксіологічної сфери здобувачів освіти?

Проблема ускладнюється тим, що у вітчизняній педагогічній науці ще не сформовано цілісної моделі естетизації освіти на основі технологій ШІ, яка б поєднувала філософсько-естетичні принципи з конкретними дидактичними інструментами. Відсутні також стандартизовані методики оцінювання результативності таких інновацій, що стримує їхнє впровадження в навчальні програми.

Аналіз основних досліджень демонструє, що в українському науковому просторі тема використання ШІ в мистецькій та освітній сфері лише починає формуватися.

Тема можливості використання технологій ШІ в контексті синтезу технологій та мистецтва розкривається в роботах П. Р. Капустіна, Д. О. Щербакова, Л. Сонг. Можливості використання ШІ в мистецькій освіті висвітлює в своїх публікаціях Д. О. Щербаков, Дж. Блер, Дж. Ші, Е. Кутнінік, М. Ельхусейн.

Тематика філософії використання ШІ в освіті розкривається в роботах О. С. Поліщука та М. М. Назара, М. Ромеро, С. Хуанг.

Мета даного дослідження є виявлення та обґрунтування способів використання технологій штучного інтелекту для естетизації навчального процесу у закладах освіти.

Методологія. У статті застосовано такі методи дослідження: аналіз наукових джерел з досліджуваної проблеми; порівняння, педагогічні спостереження, узагальнення ефективних прийомів роботи з формування критичного мислення.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сучасна освіта перебуває в умовах швидких технологічних трансформацій, де штучний інтелект стає одним із ключових чинників модернізації навчального процесу.

Якщо на початкових етапах інтеграції цифрових технологій увага приділялася переважно автоматизації та підвищенню ефективності, то нині дедалі більшого значення набуває естетичний вимір освіти. Як зазначає Т. Сорочан [3, 5], цифровізація освіти в Україні вимагає переосмислення педагогічних практик не лише в інструментально-технологічному, а й у культурно-естетичному аспекті, адже саме він забезпечує цілісність освітнього досвіду.

Естетизація навчального середовища – це не лише візуальне чи художнє оформлення матеріалу, а й створення гармонійного, емоційно насиченого та культурно значущого досвіду навчання, який сприяє розвитку креативності, емоційного інтелекту й ціннісного мислення здобувачів освіти. У цьому контексті важливо врахувати, що, за спостереженнями І. Зязюна [2, 11], естетичне виховання завжди було невід'ємною складовою формування особистості, а нові технології лише посилюють потребу у творчій та ціннісній інтерпретації навчального матеріалу.

ШІ відкриває нові можливості для естетизації, оскільки здатний:

– генерувати візуальний, аудіальний та мультимодальний контент із високим ступенем адаптації до теми, вікових особливостей і культурного контексту;

– створювати персоналізовані навчальні сценарії, що враховують індивідуальні стилі сприйняття та естетичні уподобання учнів;

– інтегрувати аудіовізуальне занурення, яке поєднує образ, звук і наратив у єдину навчальну подію;

– забезпечувати динамічну взаємодію між здобувачем освіти та освітнім середовищем за допомогою віртуальних помічників і адаптивних платформ.

Таким чином, естетизація освітнього процесу з використанням ШІ виходить за межі традиційного «прикрашання» навчального матеріалу – вона формує цілісну освітню атмосферу, де технологія стає інструментом емоційної залученості, культурного збагачення та поглибленого пізнання. Це відповідає

сучасним вимогам компетентнісного підходу, де важливим є не лише засвоєння знань, а й формування вміння бачити красу, гармонію та сенс у навчальному процесі. Як підкреслює О. Спінрін [1, 196], ключовим завданням цифрової дидактики є інтеграція технологічних рішень у такий спосіб, щоб вони сприяли розвитку ціннісно-сислової сфери особистості, а не лише забезпечували інструментальну функціональність.

В естетизації освітнього процесу з використанням ШІ можна виділити **систему** критеріїв, за якими оцінюють естетичну цінність створеного контенту.

1. Відповідність змісту освітнім цілям. Контент не лише привабливий, а й підтримує навчальні результати. Візуальні, аудіальні чи інтерактивні елементи повинні логічно підкріплювати ключові поняття.

2. Гармонія форми та змісту. Естетичний дизайн не повинен бути перевантаженим або відволікати від головної ідеї. Поєднання кольору, шрифтів, графіки, анімації та звуку має створювати цілісне враження, генерація презентації з єдиною стилістикою, яка підтримує емоційний тон уроку.

3. Культурна релевантність та інклюзивність. Контент повинен враховувати культурний контекст учнів, уникати стереотипів і дискримінаційних образів. Можливість адаптації до різних мовних і культурних середовищ. Наприклад ШІ-генерація ілюстрацій казок із локальними мотивами та національними орнаментами.

4. Емоційна виразність полягає у здатності викликати позитивну емоційну реакцію, зацікавленість і натхнення до навчання. Використання візуальних метафор і нарративу для створення глибокого враження. Можна використовувати анімовані історії з елементами гейміфікації, які формують емоційний зв'язок із темою.

5. Інтерактивність та занурення. Можливість учня впливати на навчальний процес і контент. Важливим під час викладання матеріалу створити відчуття «присутності» у навчальній ситуації завдяки VR/AR технологіям, створення аудіовізуального середовища. Наприклад можна створити симуляцію історичної події.

Окремо слід звернути увагу на технічну якість реалізації, а саме контент має бути оригінальним і креативним. Висока роздільна здатність зображення, чистий звук, відсутність графічних і аудіальних артефактів, оптимізованість для використання на різних пристроях.

Звичайно необхідно також пам'ятати про необхідність забезпечення етичного та гуманістичного балансу у використанні технологій ШІ в освіті.

Як підкреслюють експерти Європейської комісії, технологічна ефективність не може розглядатися у відриві від особистісного розвитку учнів, формування їхніх цінностей і відповідального ставлення до світу [4].

У сучасних наукових дискусіях все більшої актуальності набуває проблема збереження автентичності освітнього процесу. Так, огляд у журналі «*Education Sciences*» [6] акцентує, що впровадження ШІ без урахування гуманістичних вимірів може призвести до редукції освіти до рівня «технологічної функціональності», тоді як її головною метою має залишатися розвиток критичного мислення, естетичного чуття та моральної свідомості.

Водночас емпіричні дослідження показують, що персоналізоване навчання на основі ШІ може посилювати індивідуальну мотивацію учнів, якщо воно поєднується з етичними механізмами та врахування культурних особливостей [5].

Таким чином, важливою умовою стає інтеграція технологій у ширший контекст естетичного та ціннісного виховання.

Суть можливості естетизації освітнього процесу з використанням штучного інтелекту полягає в тому, що ШІ може не лише допомагати передавати знання, а й створювати емоційно та візуально привабливе, гармонійне освітнє середовище, яке впливає на мотивацію, креативність і глибину засвоєння матеріалу.

В першу чергу сучасні учні краще сприймають інформацію, коли вона супроводжується якісною візуалізацією. Естетичне оформлення матеріалу підвищує мотивацію, полегшує розуміння складних тем і допомагає утримати увагу. Для цього ми можемо використати такі генератори зображення як: Midjourney, DALL·E, Leonardo AI, які здатні створювати унікальні ілюстрації, інфографіки, 3D-моделі або візуальні метафори до складних тем.

Можна оформлювати презентації, робочі аркуші та інтерактивні панелі у єдиному художньому стилі, що формує візуально цілісну атмосферу уроку.

Також вчитель часто забуває про аудіовізуальне занурення, емоційний компонент який значно впливає на запам'ятовування та глибину сприйняття знань, фоновий звук і музика створюють атмосферу, яка підсилює навчальний зміст і допомагає «зануритися» в тему.

З цим нам можуть допомогти такі інструменти як: AIVA, Soundraw, Boomy. Вони можуть створювати фонову музику під конкретний настрій і темп уроку. Вони відкривають можливості налаштування тональності, емоційного фону і навіть ритму відповідно до змісту матеріалу.

Персоналізація естетичного досвіду є важливою складовою для індивідуального навчання учня, оскільки у класі учні мають різний культурний, віковий та емоційний досвід, тому універсальний підхід працює гірше. ШІ дозволяє адаптувати стиль і форму подачі під конкретну групу або навіть окремого учня, що підвищує ефективність навчання.

В цьому нам можуть допомогти такі платформи з адаптивним навчанням як: Century Tech, Socrative / Quizizz з ШІ-генератором.

Потрібно пам'ятати і про формування інтерактивного мистецького середовища, оскільки традиційні форми навчання часто роблять учня пасивним спостерігачем на відміну від більш сучасних форм викладання матеріалу в класі, інтерактивність формує активну позицію, творче мислення та залучення до процесу через естетичну взаємодію.

В цьому нам можуть допомогти такі платформи віртуальної та доповненої реальності CoSpaces Edu, ThingLink.

Як результат синергії усіх вище зазначених факторів ми отримаємо гармонізація навчального простору. Естетично гармонійний простір створює комфортне середовище, яке сприяє зосередженню, кращому емоційному стану і вищим результатам навчання.

У ході дослідження ми встановили, що інтеграція штучного інтелекту в освітній процес відкриває нові перспективи для його естетизації, виходячи.

ШІ в освітньому середовищі здатен генерувати мультимодальні форми контенту, адаптовані до індивідуальних особливостей здобувачів освіти.

Естетизація освітнього процесу із застосуванням ШІ потребує створення педагогічних умов, які б забезпечували баланс між технологічною ефективністю та автентичністю культурно-мистецького досвіду.

Таким чином, результати дослідження окреслюють перспективи подальшої роботи у напрямі створення цілісної моделі естетизації освіти на основі ШІ, яка поєднуватиме філософсько-естетичні принципи з практичними педагогічними інструментами. Це дозволить перетворити освітній процес на простір гармонійного поєднання технології, культури та особистісного учня.

Штучний інтелект може стати каталізатором нової освітньої парадигми, у якій естетичний та дидактичний виміри функціонують у єдиному цілісному середовищі. Реалізація цього потенціалу потребує систематичного наукового вивчення, розробки педагогічних моделей, адаптації етичних норм і підготовки педагогів до критичного та творчого застосування новітніх технологій у навчальному процесі.

References

1. Биков В. Ю., Спирін О. М., Пінчук О. П. Проблеми та завдання сучасного етапу інформатизації освіти. *Наукове забезпечення розвитку освіти в Україні: актуальні проблеми теорії і практики (до 25-річчя НАПН України)* : зб. наук. праць. К.: Видавничий дім «Сам», 2017. С. 198.
Вуков В. Ю., Спирін О. М., Пінчук О. П. Problemy ta zavdannia suchasnoho etapu informatyzatsii osvity. *Naukove zabezpechennia rozvytku osvity v Ukraini: aktualni problemy teorii i praktyky (do 25-richchia NAPN Ukrainy)* : zb. nauk. prats. K.: Vydavnychiy dim «Sam», 2017. [in Ukrainian].
2. Зязюн І. А. Концептуальні засади теорії освіти в Україні. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2000. № 1 (11). С. 84.
Ziaziun I. A. Kontseptualni zasady teorii osvity v Ukraini. *Pedahohika i psykhologhiia profesiinoi osvity*. 2000. № 1 (11). URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/> [in Ukrainian].
3. Сорочан, Т. Цифровізація освіти: виклики і перспективи. *Педагогічний дискурс*. 2021. № 30. С. 382.
Sorochan, T. Tsyfrovizatsiia osvity: vyklyky i perspektyvy. *Pedahohichnyi dyskurs*. 2021. № 30. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/745271/1/> [in Ukrainian].
4. European Commission. (2022). Ethical guidelines on the use of artificial intelligence (AI) and data in teaching and learning for educators. Publications Office of the European Union. Retrieved from: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d81a0d54-5348-11ed-92ed-01aa75ed71a1/language-en>
5. Floridi, L., & Cowls, J. (2019). A unified framework of five principles for AI in society. *Harvard Data Science Review*. https://www.researchgate.net/publication/334166840_A_Unified_Framework_of_Five_Principles_for_AI_in_Society
6. Zawacki-Richter, O., Marin, V., Bond, M., & Gouverneur, F. (2023). Systematic review of research on artificial intelligence applications in higher education. *Education Sciences*, 13(4), 215–230. <https://educational-technologyjournal.springeropen.com/articles/10.1186/s41239-019-0171-0>

Volynets Andrii

ORCID 0000-0002-7570-7532

Candidate of Philosophical Sciences, senior lecturer
departments of social disciplines and their teaching methods,
CRIPE named by K.D. Ushinski
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: super.avolinets@ukr.net

**ARTIFICIAL INTELLIGENCE AS A TOOL
FOR AESTHETICIZING THE EDUCATIONAL PROCESS:
POTENTIAL, METHODS, AND PEDAGOGICAL PERSPECTIVES**

The purpose of this study is to identify and substantiate the methods of using artificial intelligence technologies to aestheticize the educational process in educational institutions, to determine pedagogical conditions that contribute to the harmonious combination of aesthetic and didactic components in the interaction of humans and AI.

***Methodology.** The study was carried out on the basis of a combination of the provisions of a number of methodological approaches, in particular: a combination of theoretical analysis with the study of scientific sources on aesthetics, pedagogy, philosophy of technology, educational technologies. Content analysis was used with a review and classification of AI tools that can be used in education for aesthetic tasks. Comparative analysis – a comparison of traditional and AI approaches to the aestheticization of education. The expert survey method is also used – involving teachers and educators to assess the effectiveness of the proposed solutions.*

The method of modeling and testing educational tasks using AI in educational groups is used, with subsequent analysis of the results.

The scientific novelty of the work lies in the fact that a classification of AI functions in the educational process is proposed. The pedagogical conditions for the effective integration of AI without losing the humanistic component in education are substantiated. The criteria for the aesthetic value of AI products in education, combining artistic and didactic techniques, are formulated.

***Conclusions.** AI in the educational environment is capable of generating multimodal forms of content adapted to the individual characteristics of education seekers.*

Aestheticization of the educational process using AI requires the creation of pedagogical conditions that would ensure a balance between technological efficiency and authenticity of cultural and artistic experience.

Thus, the results of the study outline the prospects for further work in the direction of creating a holistic model of aestheticization of education based on AI, which will combine philosophical and aesthetic principles with practical pedagogical tools. This will allow transforming the educational process into a space of harmonious combination of technology, culture and the personal student.

Artificial intelligence can become a catalyst for a new educational paradigm in which aesthetic and didactic dimensions function in a single holistic environment. The realization of this potential requires systematic scientific study, the development of pedagogical models, the adaptation of ethical norms and the training of teachers for the critical and creative application of new technologies in the educational process.

***Key words:** artificial intelligence, aestheticization, aesthetics, education, pedagogy, methodology.*

Стаття надійшла до редакції 11.12.2025 р.

Рецензент: доктор історичних наук, професор **Володимир Дятлов**